

KULATÝ STŮL

Redakční rada a redakce časopisu Vojenské rozhledy, vedeny snahou napomoci k zamyšlení se nad některými otázkami spojenými s životem a úkoly Čs. armády, uspořádaly 25. června 1992 diskusi u kulatého stolu na téma **"TRANSFORMACE ČS. ARMÁDY - ZDROJE A REZERVY"**.

V diskusi byly otevřeny především tyto základní okruhy problémů:

- Varianty koncepce rozvoje Čs. armády po roce 1993 podle kritéria potřeby obrany státu a podle možností realizace.
- Bariéry a omezující vlivy zásadních přeměn Čs. armády.
- Cíle rozvoje Čs. armády, její perspektivní funkce a organizační struktura.
- Využití vnitřních zdrojů Čs. armády ve prospěch její zásadní transformace.

Diskuse u kulatého stolu se zúčastnili tyto vojenští odborníci: podplukovník Ing. Miroslav Barbuš; podplukovník gšt. Jan Duda; generálmajor doc. Ing. Pavel Gavlas, CSc.; plukovník PhDr. František Knobloch, CSc.; PhDr. Antonín Rašek; plukovník Ing. Ludvík Sochor; plukovník Mgr. Ing. Jozef Štefkeja a tito členové redakční rady: PhDr. Jaroslav Janda; plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc.; Ing. Josef Minařík, CSc.; plukovník Ing. Zdeněk Mrázek; plukovník Ing. Josef Němec, CSc.; plukovník prof. Ing. Karel Novotný, CSc.; plukovník Ing. Zdeněk Pátek; PhDr. Miroslav Purkrábek, CSc.; plukovník PhDr. Jiří Staníček, CSc.; Ing. Milan Štembera, CSc.

Předkládáme Vám jednotlivá vystoupení účastníků diskuse (z důvodu zachycení atmosféry v téměř autentické podobě), která byla pochopitelně limitována časem. Nemohla tedy, a ani si to nekladla za cíl, mít vyčerpávající charakter. Věříme však, že by mohla být základem k hlubšímu zamyšlení a rozpracování těchto závažných problémů.

* * *

PhDr. J. Janda: Na dnešní zasedání Redakční rady časopisu Vojenské rozhledy jsme si dovolili pozvat přední vojenské experty Čs. armády k diskusi u kulatého stolu. Chceme se věnovat velice závažné otázce, a to řešení konfliktu mezi potřebami rozvoje systému obrany a armády a možnostmi, zdroji, limity, bariérami, které určitým našim vizím, prognózám, cílům brání, omezují nebo retardují postupy vpřed. Filosofie řízení resortu korunovaná a ústící ve stále aktualizovanou Soustavu cílů se stále více opírá o analyticko-prognostické podklady. Na rozdíl od těch předcházejících přístupů spíše empiricky intuitivních a spekulativních. Soustava cílů rozvoje Čs. armády bude znovu teď aktualizována. Máme stanoveny určité cílové stavy, které chceme dosáhnout do konce roku 1993, do konce roku 1997, 2000 a 2005.

Cílovým stavem je vytvoření relativně malé, ale moderně vyzbrojené armády s postupným nárůstem jejího profesionálního jádra, schopné zabezpečit obranu a suverenitu naší republiky, přirozeně ve vazbě na evropské bezpečnostní struktury. Proces modernizace klade obrovské nároky nejenom ekonomické, ale i jiné povahy. Při závěru celoarmádního semináře

k vědní a technické politice FMO, který před hodinou skončil, jsem upozornil na některé problémy, jež s tímto konfliktem, svárem mezi našimi představami a možnostmi souvisí.

Zvláště bychom se měli orientovat na využití vnitřních zdrojů ve prospěch této transformace. Těch disponibilních zdrojů, které bychom měli využít. Přirozeně, primárně jsou ekonomické bariéry vzhledem k současné hospodářské situaci naší společnosti. Kromě nich musíme posoudit i některé další bariéry, které mají objektivní i subjektivní ráz. Především ty objektivní spočívají v potřebě podstatně rozvinout systém organizace a řízení resortu a celé Čs. armády. Měli bychom vytvořit na kvalitativně vyšší úrovni intelektuální, tvůrčí klima, prostor pro vědecký dialog před přijímáním tak závažných rozhodnutí jako je nejen tvorba, ale i realizace strategických cílů, hledání cest k jejich naplnění.

Myslím, že bychom se měli zaměřit i na ony bariéry a limity spočívající v pozůstatcích autokratického, byrokratického centrálního řízení. Zamyslet bychom se měli nad tím, jak učinit celou vědeckou komunitu daleko hlubším nástrojem přeměn zásadní transformace armády. Měli bychom se zamyslet nad tím, jak vytvořit daleko schůdnější most mezi decizní sférou a vědeckou komunitou armády. Odstraňovat bychom měli překážky, které stojí doposud v cestě koncepční práci, odvaze rozhodovat. Vale bychom měli dát monologům, překonávat musíme konzervativní myšlení, projevy subjektivismu, úzkého praktikismu a utilitarismu.

Obrovské rezervy máme i v organizační struktuře, v počtech armády, v personální police atd. Víme, že případný rozpad jednotného státu přinese celý komplex závažných vojenských důsledků. Úvodem do naší diskuse jsem chtěl nadhodit pouze některé vážné problémy, pramenící ze sváru potřeb vývoje armády demokratického státu na jedné straně a aktuálních možností tyto potřeby uspokojovat.

PhDr. A. Rašek: Naváží v úvodu na tezi, že potřebujeme malou, moderně vyzbrojenou armádu. Já si myslím, že velikost armády je funkcí minimálně dvou věcí. Funkcí, jaký obranný potenciál potřebujeme vzhledem k vnějšímu ohrožení. Myslím si, že i když byly udělány analýzy, že bychom se k těm analýzám toho vnějšího ohrožení a jeho charakteru a kvalité měli vrátit. A druhá věc je funkce možnosti modernizace armády. Ohrožení už není toho typu, na jaký jsme byli zvyklí za druhé světové války, že dojde k nějakému frontálnímu, masivnímu ohrožení, že se budou vytvářet fronty apod., ale spíše hrozí nebezpečí teroristických útoků, vniknutí nejrozumnějších skupin na území. To znamená, že potřebujeme takovou armádu, která by byla schopna pružně zasáhnout. Zatím na to nedostatečně reagujeme, protože pořád se uvažuje v duchu druhé světové války. Je nutno znovu analyzovat, jaké vnější ohrožení nám hrozí, a to by se mělo promítnout i do organizace, struktury a počtu armády.

Druhá věc je funkce modernizace armády. Není to dlouho, co někteří představitelé Čs. armády byli na pozvání ve Švýcarsku, kde nám vysvětlili, jaká je situace ve zbrojním průmyslu a ve zbrojní výrobě ve světě. Ukázali nám, že v podstatě vrchol zbrojní výroby byl asi tak v roce 1985, před nástupem Gorbačova, kdy roční výroba činila jeden bilión dolarů. Po nástupu Gorbačova nastal pokles na 800 až 750 miliard a trochu se teď s mírně klesající tendencí udržuje dál. Tito odborníci prognózují, že by to v podstatě mohlo zůstat již na stejné úrovni. Ale zatímco finančně to zůstává na stejné úrovni, pokud jde o zbraňové systémy, tak neustále jejich počet klesá, protože enormně stoupají ceny. Když jsme byli s ministrem Dobrovským v Holandsku, tak tam jsme se dověděli, že F-16 by nás přišla asi na jednu miliardu korun. Ted' chtějí kupovat Švýcaři 34 kusů F-18, tak už to stojí 3,5 miliardy švýcarských franků a švýcarský parlament se proti tomu brání. Tím chci říci, že za předpokladu, že bychom měli na nákup této techniky, např. jeden americký bombardér B-2 stojí 1 miliardu dolarů, což znamená jeden náš roční rozpočet. Za předpokladu, že bychom na to měli, tak si můžeme dovolit malou armádu, ale já se domnívám, že peníze nikdy nebudeme mít a nejsem přesvědčen o tom, že nám někdo pomůže. Protože ani na Západě nebudou

arlamenty ochotny k takové pomoci, k jaké byly svolné např. pokud šlo o Španělsko, ortugalsko, Turecko apod. Proto se domnívám, že spíše si budeme muset dovolit větší rmádu, protože budeme mít nedostatečnou techniku ve srovnání s potenciálním protivní- em. Co si můžeme dovolit, to je zdokonalovat současnou techniku. Rozhodně tu supermo- erní techniku, která se v současné době vyrábí, mít nebudeme. Zdokonalování současně echniky si můžeme dovolit zase jenom ve spolupráci se západními firmami, že se na tom ějakým způsobem budeme podílet. To platí za předpokladu, že by se získaly trhy ve střední i východní Evropě a ve třetím světě, protože tak, jak nám sdělili odborníci, pokud jde i západní trh a vyspělé země, tak je trh naprosto satureovaný.

PhDr. M. Purkrábek, CSc.: Máme podobné myšlenky. Chtěl bych říci, že nejdražší v naší armádě jsou chybná strategická rozhodnutí. Jinými slovy, nejdražší jsou mýtické představy, na základě kterých se rozhoduje. Stále např. podporujeme představy budoucí armády ve rontové činnosti. To ukazuje, že jsme nevyvodili skutečné závěry ze změny situace a nevy- odili jsme závěry o geopolitickém postavení Československa a našich zájmech. Je tu také luze o tom, že Československo bude hrát samostatnou roli. Jsme hnáni do jakési soběstačnosti na první pohled; musíme být samozřejmě aktivní, musíme být schopní, ale nemůžeme být soběstační. To se i na jednání v Budapešti, kde jsme byli, jasně potvrdilo. Dokonce jak Poláci, tak i Maďaři si nemyslí, že by mohli být soběstační. Ti prostě zoufale usilují o to, aby "Trojka" fungovala.

Za další mýtus, který je velmi drahý, považuji mýtus o tom, že obrana je věcí armády. Tady se po léta vytvořil stereotyp myšlení, že s armádou stojí a padá obrana a bohužel po roce 1989 ultraradikalistické hlasy zahnalý svými požadavky armádu v tomto směru ještě do ostřejší izolace.

Požadavky na malou profesionální armádu hned po revoluci byly neseny tónem jako bychom měli dát obranu odborníkům a jinak se o ni nebudeme nikdo ani starat. Podle našich výzkumů jenom 28 % obyvatel je ochotno se podílet aktivně na přípravě k obraně. Je to tendence odložit obranu do rukou armády. Tento mýtus je drahý proto, že když jej přijmeme, musíme mít armádu, která skutečně komplexně zabezpečuje obranu, a to je velmi drahé.

Myslím si, že se velmi málo udělalo pro to, abychom prostudovali úsporné systémy, které kombinují obranu mezi armádou a miličními systémy, armádou a zálohami apod. Trochu odmítáme uvažovat o Švýcarsku, protože prý je to něco jiného. Odmítáme uvažovat o Švédsku, protože prý je to něco jiného. Prostě všichni jsou nějak jiní a my z jejich zkušeností nebereme vůbec nic. My jsme prostě ti, kteří pořád objevují Ameriku. Přitom na tuto představu, myslím, v současné době nemáme právo.

Potom bych chtěl ještě říci o další podmínce, která by mohla přispět k řešení rozporu mezi potřebami armády a náklady na ni. Tento mýtus spočívá v tom, že se prostě myslí, že palebná síla armády se zajišťuje především na vrcholních pólech armády, že především svazy, letecké síly apod. jsou centrem palebné síly armády.

Nechci velebit Robejška, ale podnět Robejškův, byť je naivní a přexponovaný, stojí za zamyšlení. Byly ještě další podněty tohoto druhu, které apelovaly na to, abychom přenesli těžiště palebné síly do spodních rolí armády. Abychom zvýšili palebnou sílu jednotlivce, družstev a malých skupin. Bylo by to levnější a bude to více odpovídat naší situaci a našim potřebám. To jest potřebám zásahu proti teroristickým akcím apod.

Konec konců tyto velké prostředky, těžké prostředky by se pravděpodobně proti teroristům ani neosvědčily. Chci říci, že je to aktuální a měli bychom správně vyhodnotit informace z Polska, když generál Balcerowicz hovořil o tom, že tam pronikají skupiny ruských mafiánů a už normálně proti sobě vedou boj, střídají se. Tak pro takovéto situace nám asi nepomůže F-16. Nemusíme po ní toužit a podle mého názoru F-16 ani nepotřebujeme.

Myslím si, že tady mobilnější a na menším prostoru pohyblivější stroj bude lepší - například pancéřovaný Delfín či vrtulník. Již ve vídeňských rozhovorech jsme šli v počtech vrtulníků po hranici, která byla možná. Rakousko má více vrtulníků než my. Měli jsme preferovat tyto mobilní prostředky. Jak je vidět, jsme skutečně ještě stále zatíženi myšlením frontových operací.

Plukovník Ing. Z. Pátek: Domnívám se, že dříve než začneme hovořit o tom, jak prostředky armáda potřebuje pro svůj rozvoj, kde hledat jejich zdroje a jakým způsobem je využívat, měli bychom si vyjasnit otázku budoucí podoby armády. Tady se ale zákonitě musíme dostat za rámec resortu. Potřebujeme především mít jasnou a stabilní politickou ekonomickou a legislativní základnu pro budování armády. Tím mám na mysli jednoznačný a veřejně vyjádřený politického vedení, k jakému účelu stát armádu potřebuje, jaké prostředky na její výstavbu a činnost je společnost schopna a ochotna vyčlenit. A konečně, jaké materiální, sociální, právní a jiné podmínky pro její rozvoj a fungování vytvoří. Na základě toho můžeme z odborné úrovně nabídnout politickému vedení různé varianty rozvoje armády a specifikovat, jaké úkoly je armáda schopna v daných podmínkách plnit. To je základ pro další rozvoj armády a podle mého názoru je prvořadým úkolem velení armády dosáhnout takto oficiálně deklarovaného místa a úlohy armády ve společnosti.

Pokud budeme hovořit o možnostech rozvoje armády, domnívám se, že to není jenom záležitost materiálně technického zabezpečení. Za neméně důležité považuji aspekty organizační a strukturální povahy. V současné době ještě převažují tendence hledat v rozvoji armády řešení, ve kterém zůstanou zachovány prakticky všechny funkce, která armáda dosud plnila. Při omezených personálních a ekonomických zdrojích takový přístup povede k tomu, že armáda bude i nadále živořit a bojové součásti budou z velké části téměř vyřazeny z výcviku a kvalitní přípravy. Cesta tedy musí vést jiným směrem. Analyzovat současnou situaci a posoudit, které funkce a činnosti můžeme z armády vypustit, nebo je nahradit z jiných, mimoresortních zdrojů. Prostředky, které máme k dispozici nerozptylovat, ale soustředit je do těch oblastí, které dělají armádu armádou. Jednoznačně je nutné preferovat bojové součásti armády.

Kde hledat rezervy? V prvé řadě musíme dosáhnout zjednodušení celého systému řízení. Opustit dosud uplatňovanou praxi, že nové úkoly vyžadují vytvářet nové orgány řízení. Nepřipustit zřizování různých krizových štábů, koordinačních skupin, stálých expertních týmů apod. To vede jediné k prolínání a překrývání působnosti, k rozměňování a dublování kompetencí a pravomocí, čímž se celý systém řízení stává složitý, nepřehledný, nepružný a málo efektivní. Nutná je výrazná redukce orgánů řízení, zejména na centrální úrovni, včetně jejich provozních a zabezpečovacích útvarů.

V oblasti jednotné logistiky, ke které směřujeme, by se již teď našlo dost možností k nahrazení určitých prací, funkcí a služeb, které se v armádě zabezpečují ve vlastní režii, nákupem nebo servisem z mimoresortních zdrojů. Chce to samozřejmě posoudit a spočítat, které služby je výhodnější zajišťovat na komerční bázi a kde je naopak účelné udržovat celý servis k jejich provádění v organizačních strukturách armády. Zajišťování služeb z civilního sektoru umožní navíc uvolnění vojáků v činné službě pro plnění těch úkolů, ke kterým jsou především určeni.

Včera a dnes se většina z nás zúčastnila semináře k problematice vědní a technické politiky. Já samozřejmě nechci hodnotit problematiku, do které nejsem podrobně zasvěcen, ale většina vystoupení na tomto semináři na mě dělala dojem, že je potřeba celý systém vědeckovýzkumné základny nejen zachovat, ale v různých směrech i rozšiřovat. Já si naopak myslím, že jestliže má věda efektivně sloužit pro potřeby armády, tak by se měla její základna integrovat do takových celků, které budou univerzálně funkční, samozřejmě redukované a úzce koordinující svoji činnost s mimoresortními složkami stejného charakteru tak, aby vědeckotechnický potenciál byl co nejúčelněji využíván.

Poslední poznámka k úvodu do celé problematiky. Velice často slyšíme v souvislosti rozvojem armády slovní spojení - výstavba armády - dosažení kompatibility s armádami států NATO a kompatibilita je téměř výhradně spojována s vyrovnáním technické úrovně. Já domnívám, že tento problém nelze takto zjednodušovat. Měl jsem možnost zúčastnit se semináře s příslušníky štábu NATO a SHAPE, který v polovině června proběhl v RZ Měřín. Tento seminář byl tematicky zaměřen především na otázky kompatibility. Ukázalo se, že problémy s kompatibilitou existují i uvnitř aliance, ale problémy jakého charakteru? Problémy jednotným chápáním doktrínálních, strategických a operačních otázek. Není proto možné jednoznačně preferovat vyrovnání úrovně technických systémů, ale jako prioritní se ukazuje potřeba najít společný jazyk v doktrínální organizační oblasti. Odstranění disparitací technické a technologické úrovně bude dlouhodobý proces, ale úroveň a kvalita našeho elitelského sboru, našich štábů dává předpoklady, že v poměrně krátké době jsme schopni dosáhnout velice solidní úrovně vzájemné spolupráce při plánování, organizování a řízení inosti vojsk v rámci jejich přípravy ke společným akcím v jednotném bezpečnostním systému. Hovořím o tom proto, abychom nehledali zdroje a potřeby rozvoje armády pouze materiální a finanční oblasti, ale je potřeba orientovat se i na to, co lze uskutečnit v relativně krátké době, s přijatelnými náklady a co zároveň přinese kvalitativní posun v zabezpečení obrany státu.

Plukovník Ing. Z. Mrázek: Minulost, kterou jsme prožívali, ukázala, že vždycky v této armádě byl rozpor mezi bojovými prostředky jako takovými, jejich kvalitou a vlastní úderností i systémem jejich řízení, tzn. velení těmto prostředkům. Jestliže budeme i v dalším rozvoji této armády tento rozpor prohlubovat, tzn. nepůjdeme opačně, tzn. nebudeme-li budovat systémy velení nebo resp. systémy řízení těchto prostředků, dopadneme stejně jako v minulosti. My jsme se zúčastnili řady akcí v poslední době. Tak např. včera jsme byli v Paříži na výstavě, kde západní armády, jak jsme viděli, vycházejí z vybudovaného komunikačního systému a o něj opírají veškeré další úvahy a rozvoj. Jestli budeme dále hovořit o systémech řízení, tak budeme muset pravděpodobně hovořit i o komunikacích a pracích na informačních systémech.

Tak to je první myšlenka, kterou jsem chtěl říci, a druhá myšlenka, jež tady již zazněla, ta je právě ve vazbě na organizační struktury armády. Já jsem bohužel nepřítel jakýchkoli komisí, skupin, koordinačních výborů a dalších. Protože v okamžiku, kdy se komise a další struktury vytvářejí, znamená, že je v organizační struktuře něco špatné. To znamená, že ve své působnosti jednotlivé orgány, popřípadě složky neplní své funkční povinnosti tak, jak by měly. Proto si myslím, že právě v této oblasti přístupu bychom měli zavést nový styl. Nezačínat výstavbu organizační struktury tím, že se vždy budou dělat čtverečky, pak se teprve hledá, co čtverečky budou dělat. Měli bychom jít opačně, tzn. s vědeckými teoretickými přístupy vydefinovat jakou armádu chceme vystavět a odtud přejít k organizačním strukturám. Tolik asi ve zkratce to, co tady bylo řečeno.

Plukovník Ing. L. Sochor: Včera jsme navštívili výstavu Eurosaturm v Paříži. Z pohledu na tuto výstavu a trendy vývoje se ukazuje, že některé otázky výzbroje taktického stupně se u nás řeší ze zvyku. Čím více tanků, letadel budeme mít ve výzbroji, jak si i dnes ještě někteří představitelé armády myslí, že tím bude i silnější armáda. Přitom výstava jasně ukázala, že výzbroj jednotlivce malých jednotek je jednoduchá, levná, ale zároveň zvyšuje palební možnosti takovým způsobem, že malé jednotky jsou pak ve velké části při vedení boje soběstačné. Toho chceme i my v nových organizačních strukturách dosáhnout. Řeknu jenom

takový příklad, co jsme viděli, a to nástavce na samopal pro použití puškových granát. Mimochodem tyto nástavce jsou vyvinuty i pro použití na samopaly typu Kalashnikov. Je to velmi jednoduché a přitom finanční prostředky k zavedení do výzbroje jsou vcelku odpovídající i nám.

Chtěl bych ukázat na další trend ve vývoji vyspělých demokratických armád - tyto armády již dříve přišli na to, že drahé simulátory a trenažéry se rentují pro armádu nakoupit a tvrdě je využívat ve výcviku. Protože výcvik se tímto způsobem nejen zefektivňuje, ale především se stává značně finančně úspornějším. Dále jsme zde diskutovali s předními západními odborníky o modernizaci starší bojové techniky.

Další věcí, o které bych se chtěl zmínit, je otázka, se kterou se potýkáme, a to je konverze. My zahazujeme a někdy přímo mrháme s tím, co naše chytré hlavy znají a umějí vyrobit (dobré zbraně a potřebnou vojenskou techniku) a tlačíme je k tomu, aby odcházely do jiných resortů, popřípadě je přetahují zahraniční firmy, a tím je ztrácíme prakticky úplně. Možná, že bychom měli na úrovni FMO skutečně zvážit nějakou tu rozumnou hranici, kde bychom si stanovili jak odborníky na zbrojní výrobu udržet. Myslím si, že by to bylo možné, že by se jim dala práce na rozvojových programech, i když by momentálně vzhledem k finančním otázkám nebyly plně realizovány.

Jako odborník na pozemní techniku vám mohu říci, že mnohé u nás vyvinuté zbraňové systémy by dosáhly na výstavě Eurosarnu v Paříži velmi dobrých komerčních úspěchů. Jestli jsme porovnávali některé systémy, co se tam vystavovaly a co už máme, co víme, že máme vyvinuté, tak se nemáme za co stydět.

Dále bych podpořil názor PhDr. Purkrábka na organizaci malých jednotek, jejich variabilní lehký výzbroj, tak aby v plné šíři mohly plnit úkoly, které by před ně byly postaveny. A druhá otázka se týká taktiky. Taktika zůstává stejná, její hlavní metody se nezměnily. Budeme stále před vytvořením jednotek územní obrany; tam už uvažujeme tím způsobem, že k nastávacímu návrhu polního řádu budeme zpracovávat na základě konzultací, průzkumu a zkoušek nosit od vojsk, doplněk pro vedení bojové činnosti vojsk územní obrany a tam by se měly promítnout některé specifiky, které tady byly řečeny náměstkem PhDr. Raškem.

A poslední otázka. Navázal bych ještě jednou na výstavu v Paříži. Tam prakticky všechny firmy, které tam byly, mají mimo vojenského i civilní zaměření. U některých převažuje civilní výroba a u některých zase vojenská. Většina firem dává ročně na vývoj milióny a milióny dolarů. Ale většina zástupců už přímo říká: My děláme stavebnicový systém, takže pouhým doplněním se z civilního systému vytvoří vojenský. Z toho hlediska myslím, že toto by bylo k zamyšlení. To si myslím, patří především technikům, kteří se zajímají, aby tuto otázku vyřešili.

Ing. J. Minařík, CSc.: Základním problémem, který nastolil PhDr. Janda je, jaká má být armáda. Určité parametry, které chceme odvodit pro armádu, musíme odvodit z vnějších parametrů, jež jsou nám buď známy nebo je dovedeme simulovat. Za prvé jsou to velikosti a typ ohrožení, které mohou nastat. Za druhé je to doktrína, která nám určuje bud soběstačnost nebo spojení. Za třetí to jsou ekonomické zdroje, kterými můžeme disponovat a dát je na modernizaci výzbroje. Za další je to množství a kvalita populace, jakou máme k dispozici. Pak je to komparace se zahraničními armádami, kde zohledňujeme určité prvky, které se uplatňují v jiných armádách.

To lze poměrně dobře matematicky i graficky znázornit. V grafu mezi roky 1989 až 2000 ohrožení prudce klesá a vychází nám, že v různých variantách v druhé polovině tohoto desetiletí stoupá. Pokud se to týká typu ohrožení, může být ohrožení vojenské a nevojenské, např. průnik ozbrojených skupin. Nejvyšší nevojenské ohrožení nám vychází, kdyby vznikla na Východě občanská válka.

Pak je zde ekononika. Ta vychází také variantně a i ta má dvě dimenze - za prvé je to hrubý národní důchod, kde jen určitou část můžeme dávat na obranu. Hrubý národní důchod od roku 1989 prudce poklesl, varianty jsou - stejný jako v roce 1989 bude v roce 1995, 1997 a 2000. Původně jsme byli optimisté a počítali jsme s rokem 1995. Teď se již většina kloní spíše k roku 1997. Druhá dimenze je pružnost nebo koeficient pružnosti, tj. podíl, který jsou stát nebo lidé schopni obětovat z hrubého národního důchodu na obranu. To závisí na tom, jaký je stav, tedy mírový, nevojenský ohrožení nebo vojenský ohrožení.

Dále je důležité, jaký je systém obrany. Máme jedno ohraničení ze shora, to jsou Vídeňské dohody a pak máme určité minimum zdola. Půjdeme-li pod ně, tak při dané konstelaci armády, budeme-li investovat do ní méně, tak nastane mezní stav bojeschopnosti. My jsme v situaci, kdy do obrany investujeme méně a méně. Kdybychom postupovali stejným způsobem, tak v nejbližších letech budeme na hranici, kdy dojde v armádě ke stavu, že bude bojeschopná. Vycházejí nám varianty, kde při řádově asi 5 miliardách na investice nebo na rozvojové programy se udržíme na minimu bojeschopnosti, při řádově 10 miliardách můžeme zastavit technické zaostávání a při řádově 20 miliardách ročně můžeme modernizovat, aniž se blížíme k hranici, kterou nám umožňují Vídeňské dohody. Zde ovšem vystupuje další parametr, a to je spojenectví. I při dané velikosti a typu ohrožení, máme-li nějaké rozumné obranné spojenectví, můžeme jít na variantu systému obrany, který je méně nákladový i méně početný, ale přitom zabezpečí naši suverenitu a naši stabilitu.

PhDr. M. Purkrábek, CSc.: To co říkal Ing. Minařík o závislosti vývoje armády, její modernizace na zdrojích, dokazuje, že tak by se stalo, kdybychom měli konstantní nároky armády, tzn. ponechali bychom vlastně dnešní, zhruba dnešní pojetí armády. Máme-li se vyhnout katastrofické bojeschopnosti armády neboli rozpadu armády do budoucnosti. Proto je nutné už teď změnit koncepci armády a udělat ji takovou, abychom i z těchto omezených zdrojů z ní udělali bojeschopný celek.

Ing. M. Štembera, CSc.: Když posuzujeme jaká má být a co před ní stojí, tak se domnívám, že si musíme uvědomit, jaké úkoly může armáda malého státu v současné době plnit. Já jsem se je pokusil formulovat asi takto: první a základní úkol je zdůraznit vůli k sebeobraně a učinit tuto vůli věrohodnou. To je přesně v rozsahu ustanovení hlavních dokumentů mezinárodního práva jak Charty OSN, tak i závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Druhý významný úkol je, že ozbrojené síly jsou projevem suverenity státu. Pokud bude existovat stát a pokud bude existovat ono právnícké non cognoscere superiorem, armáda bude neoddelitelným atributem každého státu. Vidíme, že v současné situaci se nikdo nevzdává tohoto nástroje, že žádný stát nemá v úmyslu redukovat své ozbrojené síly do nuly. Třetí takový základní úkol je výpomoc při různých těžkostech, nezvládnutelných běžnými vnitřními prostředky státu, jako jsou živelné pohromy, otřesy vnitrostátní, např. rozsáhlé stávkové a podobné, kde armáda plní úkoly nutné k zachování hlavních funkcí. Čtvrtá oblast je oblast plnění úkolů ve prospěch určitého nadstátního bezpečnostního systému, pokud takový systém bude a něco se v mezinárodní oblasti již rysuje.

Toto jsou podle mého názoru hlavní faktory, které určují hlavní úlohu armády, zdůrazňují armádu malého státu, kterým jsme a není vyloučeno, že budeme ještě menším. Mám na mysli nevyjasněnou vnitřní situaci.

Dále jeden z předčecníků hovořil o limitujících faktorech. Řekl bych, že limitujícími faktory jsou: demografické možnosti státu, výkonnost ekonomiky, rozpočtové možnosti, a dále

úroveň vědy a techniky, možnosti výrobní základny a zahraničního obchodu a na jednu věc jsme tu zapomněli, tj. geografická poloha státu. To jsou faktory většinou vnitřní, jenom ta geografická poloha už má příchutí vnější. Samozřejmě bezpečnost závisí na vývoji mezinárodní situace. Jinými slovy, vojensky řečeno na možnosti ohrožení a z toho vyplývající identifikaci určitého nebezpečí, eventuálně určitého protivníka. Mezinárodní situace v současné době je taková, že to není možné exaktně stanovit, myslím exaktně ve smyslu směru a velikosti případného ohrožení. Nutno však vyjít vždy z toho, že je úkolem funkcionářů nebo úkolem orgánů, které mají na starosti zabezpečení obrany, že se musí do jisté míry předvídat vývoj mezinárodní situace a musí být připraveny i na eventuality nejnepříznivější, a to bude často v rozporu s předchozími uvedenými možnostmi.

Tedy mi dovoluji vyjádřit se k některým otázkám, které tady již byly řečeny. Jestliže dojde k rozpadu tohoto státu a všechny uvedené limity, které jsem si dovolil vyjmenovat, budou mít jenom 2/3 své hodnoty, musíme s tím počítat. Za druhé otázka rozpočtu, která je jednou ze stěžejních otázek. Otázka rozpočtu není směšovatelná s výkonností ekonomiky, je sice závislá, ale limity rozpočtové jsou vždy vedeny některými ještě dalšími úvahami. Všude, ve všech státech je určitý rozpor mezi požadavky orgánů, které mají na starosti obranu a mezi orgány, které tyto limity schvalují. Tady bych si dovolil připomenout, že vzhledem k tomu, že se mění náš parlament a další orgány, bude mít velkou důležitost osvětová práce mezi poslanci o otázkách brannosti, protože si nemyslím, že by poslanec, který by byl neodborníkem, mohl rozhodovat, aniž by byl náležitě o těchto otázkách poučen. V tomto smyslu pro resort obrany, ať už bude situace jakákoliv, vyplývá tato povinnost.

Jestliže jsem hovořil o limitujících faktorech, musím také zdůraznit, že jsou pro tento stát a tuto republiku výjimečné, tzn. nikde se neopakují. Žádný jiný subjekt mezinárodního práva nemá naše podmínky. Proto nemůžeme opisovat ani na severu, ani na jihu, ani na východě, ani na západě, ale musíme si namáhat hlavu, abychom vytvořili model náš, který odpovídá všem těm parametrům o kterých jsem hovořil.

Ještě jedna poznámka k otázkám techniky. Dnes všeobecně, a to i u nejbohatších států lze pozorovat určitý prvek zděšení nad stoupajícími cenami různé techniky. Podívejte se jenom za naše humna, jaký je křik v SRN kolem letounu Jäger-90. Už se zdá být jejich nabývání drahé i pro bohaté státy a tato tendence bude trvat a bude ve všech ozbrojených silách států. Hovořilo se tady o otázkách vytvoření komunikačního systému a pokud jsem tomu správně rozuměl, teprve na něj se navazuje potom v otázkách dalšího rozvíjení, ať už ve smyslu technickém, tzn. zbraňovém, nebo ve smyslu celkové armády, jednotek apod. Já se k tomu přikláním. Jestliže bude stanovena dobrá konstrukce komunikační, dobrá konstrukce velení a řízení, pak to využití techniky může být v daných možnostech opravdu optimální.

Ještě jednu poznámku v odborné oblasti. Jsme svědky toho, že v řadě států, a dokonce i menších států, začíná být populární myšlenka vojsk rychlého nasazení. Objevilo se to v maďarském parlamentu, objevilo se to v koalici oblastech, objevuje se to i v jiných státech. Je to dáno tím, že jde především o státy, které mohou mít armády, zabývající se nějakým lineárním pojetím obrany, ale musí vytvořit něco, nějaké prostředky, které by mohly řešit úkoly ad hoc anebo úkoly v různých směrech, v různých oblastech. Myslím, že tento způsob výstavby ozbrojených sil je vysoce moderní, ovšem vysoce moderní samozřejmě jen v rámci daných možností.

Plukovník prof. Ing. K. Novotný, CSc.: Ve svém vystoupení se zaměřím na způsob provádění vědeckého výzkumu a rozvoje v naší armádě z hlediska jeho významu a rozvoje v naší armádě z hlediska jeho významu pro koncipování teorie obrany naší republiky potenciálním protivníkem. I když je notoricky známé, z kterých faktorů je třeba při řešení

oblematiky vycházejí, nejsou vždy a ve všech zpracovaných materiálech dostatečně spektrovány a reflektovány. Jejich pouhé opakování bez důsledného promítnutí do řešení z něj vyplývající praxe příliš připomíná ony dva světově známé brouky z dramatu Karla apka "Že života hmyzu". Jejich marná snaha vytlačit "kuličku" na vrchol kopečku se rdošlíně mjí kyženým efektem dostat ji na druhou stranu.

Určité náznaky podobného sisylvského úsilí se objevují při řešení některých problémů ve šdecké práci v naší armádě. Podle mého názoru lze přičiny hledat především v příliš spěchaně, a proto ne dostatečně zevrubně prováděných analýzách, v malé vzájemné formovanosti jednotlivých řešitelských týmů o výsledcích svých řešení a malé provázanosti, řipadně návaznosti řešených úkolů. Na základě svých zkušeností se domnívám, že zejména oblasti vojenského umění by měla analýza tvořit kolem dvou třetin doby vyhrazené na ešení. Za nezbytnou součást analýzy považují především také z ní vyplývající, a proto vlastně ž zdůvodněné závěry. Ty ukazují směr, kterým je třeba dále při řešení postupovat.

Rozpracování závěrů do způsobu jejich realizování vyžaduje podle mého názoru zbývající 1/3 doby vyčleněné na řešení úkolu. Myslím, že určující vliv analýzy na kvalitu řešení zůstává redoceně. Z momentální potřeby pramenící snaha mlt co nejdříve hmatatelné výsledky nůž vést k řešením intuitivním, a proto ne dostatečně objektivním. Ve svém důsledku to znamená, že se dříve či později projev jako, mírně řečeno, praxi více či méně neodpovídající. A protože aplikace takových závěrů je často spojena s finančními následky, projevuje se to také dopady do ekonomiky. Jsem toho názoru, že takový jav je nežádoucí v podmínkách ekonomiky zcela stabilizované a plnohodnotně fungující a tím spíše v době jejího přebudování. Kromě toho v případě návaznosti řešení jiných úkolů na ne zcela objektivní závěry určitého, jím předcházejícího úkolu se na principu třesku odpovídajícím způsobem snižují hodnota, kvalita a také objektivita následných řešení. A výsledek? Větší či menší podobnost sisylvské práci Čapkových brouků.

Podobné důsledky má rovněž malá vzájemná informovanost řešitelů jednotlivých vědeckých úkolů. Některé části analýz řešení se z nedostatku vzájemné informovanosti zbytečně opakují. Ztrácí se tím nejen řešitelské kapacity, které je možno využít účelněji, ale navíc vzhledem k různým vstupům využívaným jednotlivými řešeními, mohou, ba dokonce musí být odlišné také konečné výstupy řešení. I takového výsledky jsou ve vědecké práci, zejména v základním výzkumu, možné. Pokud se provede jakási arbitrace - konečné zhodnocení dosažených výsledků a vyvodí se z toho odpovídající závěry. Zejména to platí v případech, kdy se jedná o aplikaci výsledných teoretických závěrů do praxe. A to je podle mého názoru také situace ve vědecké práci v armádě.

Zavedení ne zcela odpovídajících výsledků a jejich následné korektury v dalším průběhu realizačního procesu jsou spojeny se zvýšenými finančními výdaji, které v podstatě v konečném důsledku krátí již tak neustále snižované částky, které jsou na armádu rozpočtem vyčleněny. Z této skutečnosti lze vyvodit následující závěry: je třeba zvýšit využití komplexní informovanosti řešitelů o všech vědeckých úkolech a zajistit důsledné uplatnění systémového přístupu ve vědecké práci.

Ke komplexní informovanosti řešitelů je podle mého názoru vhodné vydávat periodikum. To by mělo poskytovat nejen přehled o řešených vědeckých úkolech, ale také nejméně anotační záznam průběžně dosahovaných výsledků a po ukončení pak rovněž celkových dosahovaných výsledků řešení. Dále i základní informace o vzájemných vazbách řešených úkolů. Toto periodikum by měla dostávat všechna vědecká pracoviště, vytvářené řešitelské týmy, vysoké vojenské školy, ale také správy FMO a generálního štábu i vojenská velitelství. Lze dokonce uvažovat o tom, zda s přihlédnutím ke stupni utajení by nebylo vhodné některé tituly tohoto periodika, zejména technického zaměření dávat k dispozici vybraným spolupracujícím civilním vědeckým pracovištím a vysokým školám. Vytyčení základních vzájemných vazeb mezi jednotlivými řešeními vědeckými úkoly je v podstatě součástí systémovosti řešení vědecké práce.

Nemůže být pochyb o tom, že veškerá činnost armády, a proto také činnost její vědecké fronty musí být zaměřena k zabezpečení plnění jejího nezastupitelného úkolu: zabezpečení suverenity a celistvosti státu proti každému, kdo se pokusí narušit jeho státní hranici ozbrojenou silou.

K zajištění plnění tohoto úkolu je třeba volit správný postup. Jeho podstatou je systémový přístup. Čím důsledněji bude propracován a také realizován, tím objektivnější, komplexnější a efektivnější budou dosahované výsledky jak při zabezpečování plnění úkolů, tak v jejich ekonomických dopadech.

Limitujícími faktory při řešení tohoto úkolu jsou především:

- možný způsob zahájení a vedení agrese proti naší republice a z toho vyplývající požadavky na její obranu;
- způsob realizování požadavků na obranu armádou vzhledem k jejím možnostem počtům a kvalitě stávající bojové techniky, možnostem jejího výzkumu a rozvoje, možným početním stavům armády v míru a při branné pohotovosti státu;
- celkové ekonomické, demografické a další možnosti státu;
- obranné a ochranné vlastnosti terénu.

Podle mého názoru lze při řešení problematiky obrany státu vycházet orientačně z následujícího schématu:

Informace potřebné jednak jako vstupy pro řešení činností souvisejících s uvedenými problémy a jednak vyplývající z řešení, že výstupy budou tvořit odpovídající informační systém. Řešit informační systém a jeho obsah samostatně a mimo tyto skutečnosti nemůže podle mého názoru odpovídat skutečné potřebě a jeho praktické využití se stane problematickým.

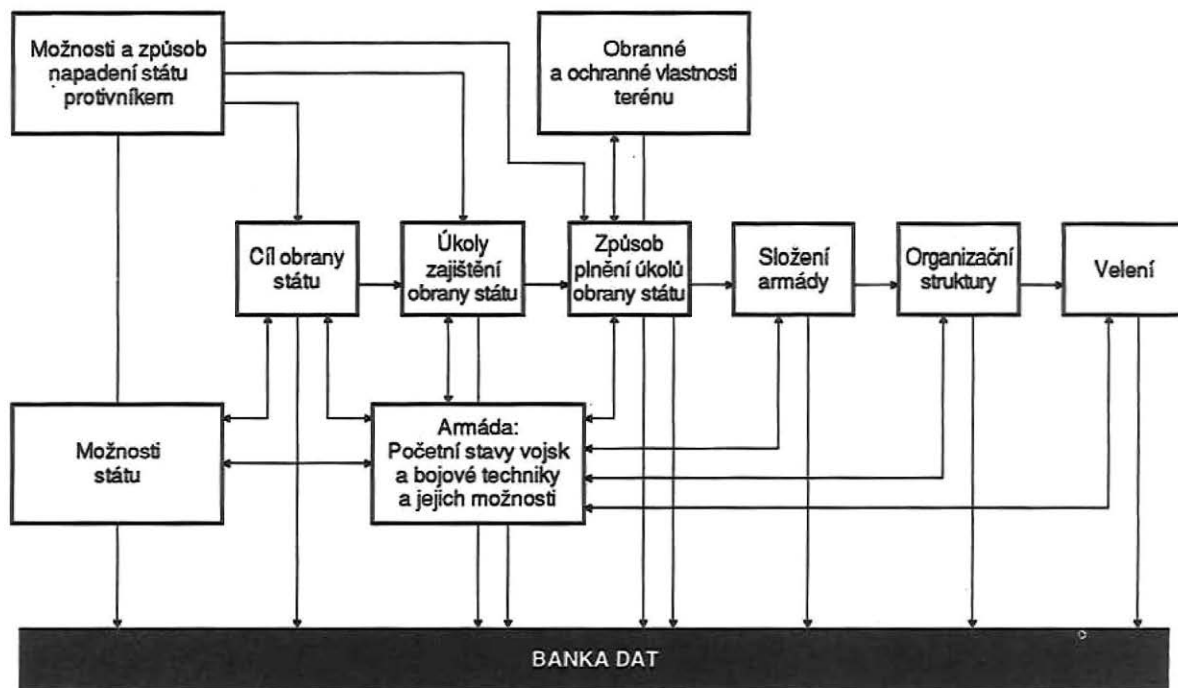
Z uvedeného schématu jednoznačně vyplývá potřeba přednostního řešení požadavků na obranu a způsob plnění v závislosti na možnostech nedovolují vývoj nové bojové techniky. Avšak také v případě silné ekonomiky musí být vývoj bojové techniky řízen na základě požadavků zabezpečení plnění úkolů, nemá-li být samoúčelný. Vlastnosti bojové techniky ovlivňují především způsob realizování plnění bojových úkolů.

Ze současných potřeb a možností našeho státu a tím také armády jednoznačně vyplývá prvořadý úkol, a to řešit otázku zabezpečení plnění stávajících požadavků obrany přednostně vypracováním efektivní teorie vojenského umění. Je třeba vidět, že je to způsob ekonomicky nejméně náročný, a proto také zejména v současné době nejpříjemnější směr vědeckého rozvoje v armádě. Tím nechci říci, že s rozvojem bojové techniky není nutno počítat. Bylo by totiž mylné se domnívat, že armáda jako součást společnosti bude stát mimo zavádění vědeckotechnických poznatků do praxe a stane se ve srovnání s ostatními oblastmi společnosti jakýmsi skanzenem. V takovém případě ve srovnání s případnými možnostmi potenciálního protivníka by nebyla funkční, její úloha by byla zpochybněna a výdaje na ni mrlháním. Dokumentují to skutečnosti z historie, např. válka Itálie - Habsbův v roce 1936.

V souvislosti s modernizací bojové techniky je třeba se orientovat především na vývoj a také na výrobu té bojové techniky, u níž dosahujeme nebo jsme schopni dosáhnout špičkových nebo téměř špičkových parametrů a je také vzhledem k možnostem exportu do zahraničí efektivní. Prodejem těchto zbraní pak na základě smluvní reciprocity získávat tu bojovou techniku, kterou pro naši armádu potřebujeme a sami nevyrábíme.

Vzhledem k zákonem stanovené celospolečenské odpovědnosti za obranu státu je třeba při modernizaci průmyslu i všech oblastí života k tomuto požadavku přihlížet. Jeho podstatou musí být především spojování potřeb z různých oblastí - resortů společnosti a jejich optimalizace. Jeví se účelné využívat při tom všude, kde je to možné, systému modulu řešení shodných či shodných až blízkých požadavků. Jejich společná realizace, včetně těch, které

ORIENTAČNÍ SCHÉMA ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY OBRANY STÁTU

slouží k obraně státu, pomůže snížit poměrně náklady armády a také ostatních resortů. Ji ovšem třeba přes Radu obrany státu obranné požadavky v příslušných resortech včas uplatňovat.

PhDr. J. Janda: Smyslem naší diskuse je hledání vnitřních rezerv. Důležité je, co tady zaznělo, že se potýkáme s absencí státní politiky v oblasti bezpečnosti a obrany. Předpokládá se, že ministr obrany bude vždy při příležitosti tvorby státního rozpočtu, jak je to zvykem v demokratických státech, předkládat parlamentu cíle a programy v oblasti bezpečnosti a obrany republiky. Jako podklad k rozpočtu, cíle a programy rozvoje s variantami řešení, s náklady.

PhDr. A. Rašek: Pokud jde o zahraničně politické možnosti, to tady říkal již p. Minařík, vojenská spolupráce a spojenectví bude samozřejmě zvyšovat naši obranyschopnost. V tomto směru byla vyvinuta již dosti velká iniciativa. Chceme-li tuto iniciativu hodnotit, pak převážně výsledkem byla spíše morální podpora a výměna informací. Neměla však fakticky nějaký materiální charakter.

Je třeba vědět, jaké ta spolupráce přinesla plody. Kdyby se v tomto mělo pokračovat, že bychom měli také analyzovat historické zkušenosti z tohoto století a faktem je, že záleží na tom, s kým navážeme spojenectví, jak dalece ti spojenci jsou potom věrohodní. Beneš tomu věnoval dvacet let intenzivní diplomatické práce a výsledek skončil Mnichovem; a zahraničně politická orientace po válce skončila 21. srpna roku 1968. Měli bychom hledat vhodnou kombinaci spolupráce a spojenectví, ale především spoléhat na to, že jsme schopni a ochotni se postavit eventuálnímu nepříteli.

Druhý okruh je vnitropolitický. Mám takový dojem, i když se o armádu kdekdo zajímá, tak vlastně ve skutečnosti armáda je zajímavá pouze pro armádu. Myslím kvalifikovaně, kompetentně. Už tady byla naznačena budoucnost naší komunikace s parlamentem. Měl jsem to štěstí, ale nazval bych to spíše martýriem, dva a půl roku být v kontaktu s tímto parlamentem a s branně bezpečnostními výbory. Mohu tu říkat celou tu genezi, jakým způsobem se tam vyvíjela kompetentnost. Z počátku jsme prostě museli reagovat na intuitivní názory a náměty, které vycházely ze zkušeností poslanců jako vojáků základní služby a nebo manželů poslankyň jako vojáků základní služby. Museli jsme často vzdorovat jejich námětům, které přicházely z druhé ruky. Ale musím říci, že po dvou a půl letech se stalo rozhodování přece jenom dost kompetentní.

Při prvním rozpočtu, který parlament schvaloval, poslanci byli proti tomu, co rozhodlo ministerstvo financí, chtěli snížit rozpočet, ale při schvalování rozpočtu bojovaly branně bezpečnostní výbory již za zvýšení rozpočtu. K tomu došlo především zásluhou takových poslanců jako třeba p. Šolce, Soukupa a dalších, kteří ovšem většinou už v tom novém parlamentu nejsou. To znamená, že nás čeká další kolo a pokud se udrží federace nebo jiné uspořádání, tak počítejme s tím, že minimálně rok a půl, dva roky zase toto kolo se bude opakovat. Měli bychom se na to připravit a dělat to daleko lépe a intenzivněji, sice se tam zvýšilo zastoupení lidí, kteří mají vojenskou zkušenost, ale obávám se, že to bude parciální zkušenost. A mnohdy bude i podle mého názoru nacionálně motivovaná, což může přinést velice vážné problémy.

Ještě jednu poznámku ve srovnání s těmi zeměmi, kde jsem mohl být - se Spojenými státy americkými, s Francií, Belgií, s Holandskem, Itálií a Německem; pokud jde o logistiku a vědeckovýzkumnou práci v této oblasti, všude je to především záležitostí výrobních závodů a my bychom postupně výzkum měli přenášet tam a ne už tak náš malý rozpočet tímto způsobem zatěžovat.

Stejně tak by měl nastávat přesun vědeckovýzkumné práce ústavů na vojenské vysoké školy, nebo minimálně mezi ústavy a školami kooperovat, zvláště v místech, kde jsou ústavy a školy dislokovány.

Ještě se vyjádřím ke třetímu okruhu otázek, a to k problémům, které vidíme v oblasti řízení. Jsem varován před tím, abych nějakým způsobem ještě vnitřně diferencoval řízení. Ale nemohu si pomoci, tím, že se zcela evidentně ministerstvo obrany rozdělilo na civilně správný úsek a na úsek velení vojskům, tak se skutečně musí vnitřně diferencovat, jak se bude řídit na ministerstvu a jak se bude velet vojskům. Tady na ministerstvu by zcela zřejmě měl převážet manažerský způsob řízení, který by se měl zbavit jakýchkoli autokratických zásahů; v té výkonné složce - ve vojscích by se mělo velet. Narazil jsem na to několikrát na vojenských radách a také se to projevovalo v kolegiu. Ještě často se projevuje zcela opačný způsob velení. Na vojenských radách často byl až do posledního období tvrdý režim, asi v duchu, že si někteří lidé myslí, že čím více mačkám olivy, tak tím vzácnější olej z nich dostanu. Zdaleka to není pravda, protože se na radách vytvářela stressová situace, kde o inovaci a invenci nebylo možno vůbec hovořit. Já si myslím, že tady na ministerstvu by měl převážet manažerský způsob řízení a ve vojscích velení.

Trochu bych polemizoval s p. plk. Mrázkem, který má jistou averzi k týmové práci, že to svým způsobem je také výraz nedostatků v organizačních strukturách. Já si myslím, že nikdy neuděláme organizační struktury tak, abychom tam mohli řešit komplexně všechny problémy. Vždycky bude třeba hledat přemostění mezi těmi jednotlivými útvary ministerstva, jak ve složce správní, tak i ve složce velitelské. Týmová práce bude mít vždy eminentní význam; organizační struktury liniové štábního typu ji nejsou schopny nahradit.

Generálmajor doc. Ing. P. Gavlas, CSc.: Pokud bych hovořil o něčem, co již bylo řečeno, tak mě zastavte (dostavil se později - pozn. redakce). Pan PhDr. Rašek řekl, a také před ním již bylo hovořeno, že obrana není jen věcí armády, ale že má více dimenzí - mezinárodní, státní a také vojenskou, kde armáda jako taková je hlavní prvek obrany. Já bych se dotkl toho posledního, té armády, když hledáme rezervy. Já se osobně domnívám, že k celému tomuto problému je zcela bezpodmínečně nutné přistoupit: za prvé neosobně a za druhé s nadhledem systémové změny. Protože nejenom vize, ale všechny záměry a prognózy se týkají toho, že armáda bude vlastně za deset let nebo za delší či kratší dobu zcela jiná než je dnes. To je skutečně systémová změna, nejenom co do velikosti, ale i struktury a fungování. Při takovéto systémové změně se nedá postupovat polovičatě, protože polovičatý způsob řešení apriory musí vést ke špatnému výsledku.

Jestliže se máme podívat, v čem spočívá problém armády, možnosti změny, nedostatku peněz, tak zjistíme, že to je nedostatek financí pro rozvoj armády, ne pro její život. Pro to, aby vojáci byli, žili, dostávali stravu, ošacení, mohli nějakým alespoň minimálním způsobem cvičit, na to vždy peníze jsou, zatím. Armáda bude existovat, problém je v tom, že bude stárnout, že jí budou docházet náhradní díly u různé techniky a další materiál, bude neustále horší a horší, pokud se nezmění přístup. Jaká je pravděpodobnost možnosti, že se změní k lepšímu přísun peněz pro armádu? Výhled je poněkud mizerný. Kolega Štembera říkal, že samozřejmě na hospodářství to sice závisí, ale není to hlavní, někdy i politické cíle dokáží zmobilizovat obyvatelstvo tak, že se najde dost peněz i pro armádu, když je to zapotřebí. Ale situace je podle mne úplně jiná. Dnešní Evropa a svět žije pacifismem, přes všechny ty konflikty, které reálně existují, proto je armáda na okraji zájmu. Přísun peněz se patrně výrazně nezvýší, pokud se ještě nesníží. Takže otázka zní: co udělat, abychom se stejnými financemi dosáhli většího efektu? A zde právě začíná systémový přístup, o kterém jsem na začátku hovořil. My máme samozřejmě několik možností - jedna možnost je napláňovat ty změny postupně, pomalu, v pořádku, organizovaně, důsledně, prostě s nejlepšími vědomími

a svědomím to naplánoval a udělat za pět, za deset let, tak jak to bude naplánované. Jenomže to je právě tak dlouhá doba, že armáda se může mezitím vnitřně zhroutit, třeba na nedostatek náhradních dílů. Nebo můžeme k řešení přistoupit jiným způsobem a hledat rezervy. Rezervy ve výcviku, rezervy ve velikosti armády a rychlosti její transformace, rezervy v jiném než obvyklém postupu transformace, vyhledáváním jiných kroků, než jakým jsme navykli, kroků, které by nám mohly ty peníze ušetřit. Střelím od boku, a patrně je to nerealizovatelné: k nejbližšímu nástupnímu termínu povolát jenom polovinu základáků, zbytek peněz ušetřit. Je to nerealizovatelné v tomto termínu, vím, ale možná by to bylo realizovatelné někdy později. Ušetřené peníze věnovat právě tomu, na co chybí. Nebo vymyslet jiný systém výcviku, který by ušetřil peníze při stejné kvalitě, ona není moc vysoká, ale aspoň při stejné kvalitě výcviku jako takového. Nebo rychlým způsobem transformovat na brigády a polovinu techniky uložit, popřípadě z té co se šrotuje vyjmout motory, převodovky a ostatní věci jako náhradní díly a likvidovat jenom to železo a jiné a jiné způsoby.

Prostě nikdo nám nic nedá, pokud si to nevymyslíme a nezabezpečíme, tak to nebudeme mít. Já si myslím, že jsou způsoby a cesty a lze přemýšlet o tom, kde vzít peníze. Ovšem za předpokladu, že když my je ušetříme takovýmto způsobem, že nám je nikdo nevezme třeba na zdravotnictví, protože stát peníze všeobecně mít nebude.

Plukovník PhDr. F. Knobloch, CSc.: Chtěl bych upozornit na to, že nám bude stárnout technika, zbraňové systémy, ale stejně tak se dostaneme do podobné situace s lidským potenciálem, který svým způsobem také stárne a získávání nových uchazečů o vojenské povolání je minimální. Za poslední dva roky odešlo z armády dvacet tisíc vojáků z povolání - důstojníků a praporčíků a z toho většina mladých. Po roce 1993 se očekává, že ta situace už nebude tak příznivá jako v minulosti, že relativní rezervy v tom smyslu mít nebudeme. Přitom vycházíme z uskutečněných sociologických výzkumů, které hovoří o tom, že téměř polovina, 47 % mladých důstojníků, praporčíků do 30 let uvažuje, že v bližší či vzdálenější době, tuto armádu opustí. To jsou skutečnosti, které nás nutí se zamyslet nad těmi vnitřními zdroji, které máme, tzn. přijmout taková systémová opatření, která by umožnila udržet zejména schopné důstojníky a praporčíky v této armádě. Vytvořit jim takové podmínky pro službu, aby neodcházel, protože hlavním důvodem je zejména možnost výhodnějšího uplatnění mimo armádu, což je nejčastější důvod, kdy tito nám z armády odcházejí.

Další důležité faktory odchodovosti jsou: současná personální situace v armádě (nenaplněnost funkcí na nejnižších stupních), dosavadní systém řízení, způsob řešení potřeb a zájmů důstojníků. Myslím si, že v tomto smyslu bude třeba vnitřním zdrojům věnovat daleko vyšší pozornost. I z toho důvodu, že vnější rekrutační možnosti, tzn. zájem o službu je a zůstává minimální.

Před vojnou o vojenském povolání uvažují 3 % mladých mužů, v průběhu vojny se to snižuje na půl % a po vojně to mírně narůstá na 1 %. V tomto smyslu perspektiva není příliš optimistická, i když určitý optimismus spočívá v tom, že zájem o krátkodobý úvazek v armádě je vyšší. V podstatě asi 17 % mužské populace, která by přicházela v úvahu pro službu na krátkodobý úvazek před vojnou, 6 % na vojně a 14 % po skončení vojenské základní služby o této možnosti uvažuje.

Domnívám se, že by se tato skutečnost měla vzít v úvahu. Mělo by se uvažovat o přijmutí takových opatření v legislativě pro potenciální uchazeče z hlediska výběru, udržení a výstupních podmínek, protože tito svůj vstup do armády na tuto legislativu vážou. Pak by bylo možné očekávat větší zájem o službu v armádě a zlepšení jejího strukturálního složení.

Plukovník Ing. L. Klíma, CSc.: V šestém čísle Vojenských rozhledů se zabývám problematikou vyváženosti potřeb a zdrojů v procesu zajištění bezpečnosti státu a plánování obra-

Současný geopolitický vývoj je výrazně ovlivňován procesem politické a ekonomické integrace v zemích střední a východní Evropy, který je spojen s mnoha riziky. Schopnost ilit novým výzvám a zajištění bezpečnost a trvalý mír předpokládá i schopnost řídit krize zajistit obranu proti potenciálním ohrožením, jestliže to bude potřebné. Potřeby obrany jsou smírně náročné na lidské, materiálové a finanční zdroje, které jsou chronicky nedostatk-š. Dostatečnost obrany vyžaduje nejen její přiměřenost charakteru a velikosti různých druhů rození, ale i dostupnost zdrojů pro její zajištění. Řešení nerovnováhy mezi potřebami rany a zdroji, které jsou pro ni k dispozici, zůstane základním problémem plánování obrany / budoucím období.

Zdroje, které společnost může věnovat na zajištění své bezpečnosti a obrany, jsou bjektivně limitovány. Vždy jsou menší než požadavky předpokládané ozbrojenými silami. ejde však o situaci determinovanou a bezvýhodnou. Společnost má v rukou nástroje mechanismy, které mohou existující počáteční nerovnováhu mezi potřebami a zdroji ovlivnit do určité míry měnit.

Mezi nejúčinnější nástroje efektivnějšího využívání a rozmnožování disponibilních zdrojů atří oblast ve které pracují - oblast rozvoje vědy a vývoje technologií. Vývoj přední fronty větově vědy a technologií je nerovnoměrný a prokazuje, že i nejmenší státy mohou mít chopnost získávat nové znalosti, vytvářet průlomové technologie nebo osvojovat si vysoké echnologie tak efektivně, že následují přední státy jen s malým odstupem. Cestou k tako-ému vývoji je mezinárodní vědeckotechnická spolupráce a výrobní kooperace, transfer echnologií a výměna informací. Nezbytným předpokladem je i potřebná úroveň ekono-ického myšlení, orientovaného na využívání všech nabízejících se příležitostí.

Zajištění bezpečnosti a obrany není procesem utrácení finančních prostředků, vyčleněných ro tento účel ze státního rozpočtu, na základě rozhodnutí státního úředníka. Pracovníci systému vědy a vývoje technologií i řídící pracovníci státní výkonné moci mají značný prostor ro to, aby svou činností a svými rozhodnutími tento proces významně ovlivňovali.

Využití možností vědy a technologií předpokládá přítomnost demokratického prostředí, ve kterém bude obhajována nezbytnost potřeb, stanovovány priority jejich uspokojení, obha-jována společenská prospěšnost cílů a efektivnost programů a projektů umožňujících dosa-žení cílů a uspokojení potřeb ve veřejné soutěži podle předem neměnných podmínek. Proces plánování, programování a rozpočtování musí zahrnovat nejen moment objektivizace rozho-dování v demokratickém prostředí, ale i moment civilní kontroly ozbrojených sil vykonávaný rgány státní zákonodárné i výkonné moci, které politickou směrnicí vyjadřují společenské zájmy a vymezují rámec pro vojenskou politiku ozbrojených sil.

Participativní přístup k řízení je prospěšný nejen u materiálových, ale i u nemateriálových technologií - nutnost a způsob řešení nerovnováhy potřeb a zdrojů jsou v obou případech společné. Jeho nepřítomnost se projevuje v řadě prováděných opatření. Např. profes-ionalizace Čs. armády narazila na problém vyváženosti potřeb a zdrojů hned v prvním kroku, přestože postoj veřejnosti k armádě a nezáměr mladé generace o vojenskou službu byl dostatečně znám. K vytvoření potřebných systémových předpokladů navrhovaných systé-mem vědy však nebylo dostatek vůle, pochopení ani trpělivosti. Podobnými neduhy trpí i programy vyzbrojování, kde se projevují i partikulární zájmy různých lobbistických skupin. Jestliže naše armáda potřebuje nový typ zbraně, pak by úvahy neměly být apriorně založeny na nutnosti zachovat výrobu stávajícího typu v dané továrně. Akviziční politika a strategie musí brát v úvahu všechny možnosti získání nové zbraně na domácím i světovém trhu a výběr založit na srovnávací analýze jednotlivých alternativ řešení a na jejich možné kombinaci.

Při řešení těchto problémů se Čs. armáda může opírat o zkušenosti armád demokratických států, zejména armád zemí NATO. Mezi osvědčené principy patří civilní kontrola ozbrojených

sil demokratickou společností, propojení státní zákonodárné a výkonné moci s ministerstvem obrany (vojenskou politikou), strategické plánování vycházející ze strategie obrany, systém plánování, programování a rozpočtování využívající nástroje systémového inženýrství (hodnotové inženýrství, projektové řízení, řízení zdrojů), opírající se o rozvoj vědy a výv technologii. Dále akviziční programy umožňují optimální zapojení domácí vědy, průmysl obchodu a kapitálu do mezinárodní dělby práce.

Plukovník Ing. J. Němec, CSc.: Mně zde v celém tom vystoupení právě nebo v cel diskusi zatím chybí vystoupení úseku ekonomického řízení. Myslím si, že moji kolegové b k tomu měli nějaké stanovisko zaujmout, protože skutečně ty zdroje jsou tak omezené. J sám se domnívám, že jednou z cest, jak hledat tyto zdroje, je výrazně zlepšit komerční činnost. Komerční činnost, to je myšleno odprodej vyřazované techniky, a to zejména d zahraničí. Ono se hovoří o tom, že máme techniku zastaralou a já nevím co ještě všichni ale přesto se domnívám a mám informace, že o naši techniku je zájem i v zahraničí, i o naš vyřazenou techniku. Myslím si, že je to jeden ze zdrojů, jak modernizovat naši Čs. armádu

Plukovník Mgr. Ing. J. Štefke: Otázka zdůvodňování rozpočtu - my k té problematice zdůvodňování rozpočtu z hlediska programů jsme přistoupili již při zdůvodnění rozpočtu p tento rok. Dá se polemizovat, jestli všechno anebo jen něco. Je třeba vidět z tohoto hlediska jednu zásadní věc, že zatím orgány, které tyto programy zpracovávají, zatím nesprávně chápou tuto potřebu, aby byly takové dokumenty zpracované a předložené federálnímu shromáždění.

Ve všech vyspělých státech je obvyklé, že s návrhem rozpočtu se schvalují jednotlivé výrobní programy a nebo tyto programy se schvalují samostatně, v podstatě při projednáván rozpočtu se jen zpřesňují. Je nutno vidět, že tyto programy jsou dlouhodobé a rozpočty jsou sestavované na delší perspektivu a v jednotlivých časových horizontech zpřesňované.

Samozřejmě pro rok 1993 chceme daleko důsledněji na těchto otázkách trvat, daleko důsledněji a podrobněji tyto dokumenty zpracovat a vyžadovat od příslušných materiállových hospodářů. Je třeba vidět, že v souvislosti se současnou politickou situací a nebo s otázkami jak bude sestavovaný federální rozpočet a rozpočty republikové, se musíme připravit i na to, že otázky potřeby zabezpečení obrany státu budeme muset zdůvodňovat v ČNR a SNR nebo minimálně na ministerstvech financí těchto republik.

Otázka možnosti nákupu některých služeb - musíme si uvědomit, že zatím s ohledem na prostředky, které jsou vyčleňované, skutečně nemáme prostor na to, abychom si některé služby koupili. Zatím je situace taková, že je to lacinější, když si tyto služby zabezpečíme sami. Myslím si, že p. generál Gavlas správně konstatoval, že otázka nedostatku zdrojů je otázka nedostatku zdrojů pro rozvoj, protože potřeby života a základního výcviku jsou zatím zabezpečené. Je třeba vidět i tu skutečnost, že v některých těchto potřebách života vojsk jsou zahrnuté věci, které tam podle mého názoru nepatří. Bohužel zatím nebyl prostor na to, abychom tyto podklady, které jsou zpracované a nám předkládané k sestavení rozpočtu, mohli prověřit a tyto věci vyloučit.

Dále bych se chtěl vyjádřit k otázce možných rezerv nebo hledání rezerv. Já vidím některé problémy, některé úseky, kde by se daly věci řešit. Je to např. otázka uchování výrobní schopnosti. Nevidím žádný důvod k tomu, aby v podmínkách tržní ekonomiky armáda hradila uchování výrobní schopnosti. Je to věc každého podniku, jak si tyto úkoly zabezpečí. Podnik chce prodávat, my chceme nakupovat. Je to nemalá částka. Minulý rok bylo na tuto oblast vyčerpáno asi 250 mil. korun. Máme poznatky ze SRN, tam je to otázka jednoznačná, tam

sou podniky schopné a připravené reagovat okamžitě i v případě mobilizace na požadavky obrany. Je to složitý problém. Celá výstavba těchto průmyslových podniků běžela trochu ným směrem a v podstatě jsou to jednoúčelové stroje ve vybavení továren, a to celou situaci naštěstí komplikuje. Myslím si, že je to problém, nad kterým bychom se měli zamýšlet, nejenom v armádě, ale i národohospodářští experti.

Druhá otázka je otázka naší výzkumné a vývojové základny, naše výzkumné ústavy. Domnívám se, že už v současných podmínkách, tak jak jsou postavené, jako součásti rozpočtového úseku, se už to stává svým způsobem brzdou v této činnosti. Některé věci, které vyvinuly, stejně nakonec nespátí světlo světa. Za podmínek, že budou tyto výzkumné ústavy organizované jinou formou, by to bylo prospěšnější a prostředky, které jsou tam vynakládány, by si měly na sebe vydělat. Je též otázka, jestli mají být nebo v jakém rozsahu mají vůbec být v Čs. armádě.

Podplukovník gšt. Ing. J. Duda: Rezervy a zdroje, a to jak vnější, tak i vnitřní v další výstavbě Čs. armády jistě máme. O vnějších už tady bylo hovořeno. Je to ale problém nejenom zákonodárných sborů, kde je potřebné výchovnou práci dovést ke správnému pochopení, jakou armádu náš stát potřebuje, ale zejména ve vztahu k ostatním resortům státní správy.

V rámci působnosti hlavního týlu Čs. armády jsme řešili problém přenést některé povinnosti nebo úkoly, které doposud plnila v oblasti zabezpečování vojsk armáda, na její resorty a organizace, kterým tato činnost z hlediska jejich zaměření náleží. Toto řešení totiž nabízí nové podmínky činnosti armády při obraně státu na základě přijaté obranné doktríny. Tak např. v otázce výstavby a údržby komunikací, náhradních přemostění ap. by úkoly měly přejít velkou měrou na resort ministerstva dopravy, v oblasti vytváření a přípravy zásob pro potřeby armády mohou daleko větší roli sehrávat federální hmotné rezervy a tak bychom mohli jmenovat další resorty, jež musí postupně přejímat na sebe úkoly, které v minulosti byly plněny vojenskými organizacemi. Tím bude možné šetřit finanční a lidské zdroje armády a vynakládat je na potřebnější úkoly plněné armádou.

V tomto směru je obrovský kus práce ještě před námi. V součinnosti s resorty státní správy je potřebné jim ukazovat jejich odpovědnost za obranu našeho státu a z toho plynoucí úkoly, protože je zatím nedostatečně vidí a cítí.

K otázce vnitřních zdrojů si myslím, a hovořil už zde o tom p. plk. Pátek, že dnes nelze jít metodou plošného snižování armády, proto je zapotřebí, abychom přešli na nový systém organizace a struktury. Právě dnes v odpoledních hodinách proběhl seminář k vědní a technické politice. Náčelník hlavního týlu tam ve svém vystoupení hovořil o návrhu integrace klasického týlového, technického stavební ubytovacího zabezpečení do jednoho celku. To je jedna z možných forem, jakým způsobem se budeme do budoucna snažit řešit snižování zejména lidského potenciálu v řídicí sféře, ale i nákladů na systém zabezpečení armády. Máme připraven i další návrh k úspoře osob a prostředků pro mírové zabezpečení vojsk v kasárnách a posádkách. Návrh předpokládá vytvářet tzv. posádkové nebo kasárenské týly, ve kterých budou soustředěny lidské a materiální prostředky útvarů, rozmístěných v dané lokalitě. Tato integrace by měla zefektivnit činnost doposud samostatně fungujících provozů a různých zařízení jednotlivých útvarů v rámci kasáren nebo posádek.

Jsem si vědomi toho, že je nezbytné hledat nové cesty snižování nákladů i počtů zabezpečovacího personálu ve vazbě na snižování počtů naší armády. Je třeba však vidět, že i při tomto snižování je požadována kvalita zabezpečení daleko vyšší. Veškeré oblasti, které jsou ve spojení s péčí o vojáka, jsou v současné době velmi pozorně sledovány, a je proto nemalým problémem při snižování přidělovaných prostředků zabezpečovat požadovaný nárůst kvality poskytovaných služeb. Proto je pro nás velmi důležité společně s orgány

technického a stavebně ubytovacího zabezpečení, ale i dalšími službami, řešit efektivně integraci s cílem snížit řídicí aparát a maximálně využívat existující provozní techniku zázemí. Zde vidím zdroj v oblasti zabezpečení naší armády.

Ing. M. Štembera, CSc.: Jenom tři malé poznámky.

1. K té otázce komerční činnosti: Chtěl bych upozornit ještě na jednu věc. Jsou u nás podniky zbrojního průmyslu, které mohou mít dobrý odbyt v zahraničí a může nastat situace kdy možnosti dobrého odbytu zahraniční produkce mohou být i částečně v rozporu s potřebami vnitřními. Tak na to bych doporučoval se také zaměřit, protože už z jiných míst mám určité signály, že je zájem o určitou produkci. Konkrétně: letouny, radiolokátory, pěchotní zbraně a dokonce výrobky těch těžších továren.

2. Tato poznámka se týká vnějších aspektů zajištění bezpečnosti státu. Chtěl bych velice stručně říct, že současný mezinárodně politický stav je takový, že tento stát nemá žádné bezpečnostní záruky z vnějšku. Jsou určité náznaky toho, že je zájem o pomoc při řešení bezpečnostních problémů, ale jako mezinárodní právník pokud nemám smluvní záruku, jsem bez záruk, ať je to od kohokoli.

Konečně třetí poznámka - k obraně. Padl tady výraz celoplošná obrana a lineární obrana. Mezi tím je, řekl bych, značný rozdíl. Celoplošná obrana, pro tu jsem všema čtyřma za předpokladu, že bude dělení na teritoriální obranu a na obranu jednotlivými rychlého zásahu, proč, to nebudu rozvádět. Ale bránil bych se tomu, abychom hovořili o nějaké lineární obraně, to totiž byla specialita první republiky.

Plukovník Ing. Z. Pátek: V konkrétních představách o budoucí armádě usilujeme o maximální úspěšnost především v řešení prostorových změn, protože dosavadní zkušenosti z I. etapy výstavby ukázaly, že je to velmi nákladná záležitost. Organizační struktury koncipovat stavebnicovým systémem tak, aby umožnily pružně a variabilně reagovat na danou situaci a různě měnit např. poměr mezi mírovou a válečnou armádou. Na tomto místě si dovoluji jednu poznámku. Pokud se hovoří o armádě, o potřebách jejího rozvoje, o velikosti zdrojů apod., tak je potřeba věcně a přehledně rozkrýt lidem, kteří o rozpočtových prostředcích na obranu rozhodují, že armáda není jen to, co funguje a je vidět v míru. Větší část vojenských součástí se vytváří a rozvíjí až za určité situace, za branné pohotovosti a náklady na zabezpečení tohoto rozvinutí jsou značné a je potřeba s nimi také počítat. Další rezervu v efektivním využívání lidských a materiálových zdrojů vidím v maximálním přenesení tylového, technického a zdravotnického zabezpečení na teritorium, včetně využívání možností civilního sektoru. Zatím zachováváme ve struktuře vojsk obrovskou mobilní část těchto druhů zabezpečení, která s ohledem na změny ve strategicko-operační činnosti vojsk se zdá již nefunkční a nepotřebná.

Na závěr ještě jednu poznámku, se kterou jsem možná měl začít. Armáda je ve zvláštní situaci, probíhá protichůdný proces. Na jedné straně tvrdá restriktivní rozpočtová politika a na straně druhé výrazný nárůst nákladů na provedení objektivně nutných organizačních a dislokačních změn. Důsledky se již projevily v tom, že modernizace a přezbrojení armády bylo zablokováno a kvalitativní odstup od moderních evropských armád se dále prohlubuje. Jestliže se nám v této složité situaci nepodaří prosadit, samozřejmě na základě věcných, podložených a hluboce promyšlených argumentů, aby prostředky na obranu byly vyčleňovány v takové výši, která je potřebná pro plnohodnotný, dynamický a všestranný rozvoj armády, můžeme se dostat do situace, že v zájmu ušetření, získání nějakých rezerv pro státní rozpočet bude armáda ve své struktuře i praktické činnosti značně deformována a lze si jen

těžně představit, jak bude plnit funkci mocenského nástroje suverénního státu. Rezervy hospodaření s přidělenými prostředky nehledáme proto, aby je bylo možné použít na jiné účely než na obranu, ale proto abychom je pro zabezpečení obrany státu co nejeфекtivněji využili. Druhým nejdůležitějším úkolem velení Čs. armády v současném období tedy je, zajistit o další rozvoj armády takové prostředky, které jsou nutné k provedení rychlé přestavby důstojné činnosti vojsk.

Ing. J. Minařík, CSc.: Dosavadní systém rozpočtu pro obranu má závadu, že nám chybí rozpočtový výhled. Rozpočtový výhled by měl být zpracován zhruba na tři roky dopředu. Dále by měly být zpracovány modernizační programy na různé časové horizonty a schvalovány samostatně v parlamentu. Tím, že nemáme schválen model armády, nemůžeme dělat k tomu odelu rozpočtové výhledy a programy.

Dále vidím zdroje v profesionalizaci některých funkcí, zkrácením vojenské služby. Neustále stejným způsobem učíme vojáky profesi, kterou v armádě pak minimálně využijí. Druhým zdrojem jsou vysokoškoláci, kteří by mohli vystudovat na civilních školách a pouze se přeškolit a vojenské profese. Další úspora by mohla vzniknout přiměřenou privatizací vojenských podniků. Za další bych doporučil rychlou inovaci některé techniky, protože nemístné šetření je drahé. Budeme např. jezdit automobily, které mají vysokou spotřebu, pak zjistíme, že bychom si koupili nová auta, tak je zaplatíme úsporou pohonných hmot za pár let. Je další možnost, jako využít některých nesplacených zahraničních dluhů, zejména z Ruska. Pokud bychom tato aktiva mohli realizovat ve prospěch armády, přes zařízení a náhradní díly, které sami nevyrábíme, aniž by to zatěžovalo státní rozpočet.

PhDr. M. Purkrábek, CSc.: Já bych chtěl říci, že nejdražší ve vnitřních zdrojích je zbytečná práce, kterou dělají někdy lidé na zbytečných funkcích, zbytečné hlídání domů a prostorů, které nepotřebujeme. Armáda se potřebuje zbavit všeho, co nepotřebuje, ale musí se vědět, co nepotřebuje. To považuji za klíčové.

Podplukovník Ing. M. Barbuš: Připravujeme koncepci ekonomického zabezpečení na roky 1994-1997. Zároveň připravujeme rozpočet na rok 1993. Pro tento výhled máme materiály i koncepcí rozvoje po roce 1993 a koncepcí vyzbrojování.

* * *

Na závěr poděkoval diskutujícím předseda redakční rady PhDr. J. Janda a šéfredaktor časopisu za jejich vyslovené názory v průběhu diskuse u kulatého stolu.